

2023-03-20

Dnr: RÖ 2023–122

Försvarsdepartementet

Yttrande över Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57) dnr Fö2023/00074

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet av Utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap. Sammanfattningsvis anser Region Östergötland att regionernas vårdfastigheter i första hand behöver användas för att bedriva vård och att skyddande utrymmen och skyddsrum i dessa byggnader kräver särskild reglering.

4.4 Vad bör vara styrande för utformningen av det framtida skyddet av civilbefolkningen?

Region Östergötland delar utredningens bedömning om att civilbefolkningen kan drabbas mycket hårt vid ett väpnat angrepp mot Sverige och vill särskilt belysa risken för militära angrepp mot sjukvårdsinrättningar. Precis som utredningen konstaterar har Rysslands anfallskrig mot Ukraina visat att civila mål, inklusive sjukhus, har varit särskilt utpekade för att sänka försvarsviljan och därmed motståndskraften hos den angripne. Denna kunskap bör utgöra planeringsgrund för regioner i arbetet med stärkt civilt försvar, vilket gör att frågan om alternativa platser för att bedriva vård, skyddsrum och skyddande utrymmen samt evakuering är mycket centralt.

6.4.1 Det behövs en ny reglering om skyddade utrymmen

Region Östergötland styrker förslaget om att införa ett system för skyddade utrymmen som komplement till skyddsrum för ett mer flexibelt skydd av civilbefolkningen. Systemet bör dock innefatta skyddade utrymmen med olika syften så som skydd av civilbefolkning, samt för särskilda ändamål och verksamhet. Region Östergötland ser till exempel ett behov av att särskilt reglera skyddade utrymmen för vårdverksamhet inklusive dess personal.

För regioner och hälso- och sjukvården är en av planeringsgrunderna för krig att kunna bedriva vård enligt hälso- och sjukvårdslagen trots ändrade förhållanden. Detta kommer kräva tillgång till alternativa lokaler, men även skyddade lokaler i eller nära sjukvårdsinrättningar. Både patienter och personal behöver kunna skyddas, särskilt på sjukhus, då dessa kan vara svåra att evakuera.

2023-03-20

Dnr: RÖ 2023–122

Försvarsdepartementet

Den föregående Försvarsberedningen¹ ansåg att i den mån sjukhus förfogar över skyddade utrymmen och lokaler ska dessa vidmakthållas. Vad detta innebär framgår inte i beredningen, men Region Östergötland tolkar det som att syftet är för att bedriva vård. Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga befintliga skyddade utrymmen och lokaler avsedda för hälso- och sjukvården i länen (S2022/03173) men eftersom det inte finns någon existerande reglering kring detta, kommer lägesbilden antagligen bli varierad.

6.4.4 Föreskrifter om skyddade utrymmen

Region Östergötland har inget att erinra mot att Regeringen eller MSB får meddela ytterligare föreskrifter avseende skyddade utrymmen. Som beskrivits ovan kan särskild reglering kring skyddade utrymmen för att bedriva vård dock behövas. Kommer sådan reglering på plats föreslår Region Östergötland att detaljerade vägledning för regionerna inkluderas i kommande uppdateringar av vägledningen Den robusta sjukhusbyggnaden – en vägledning för driftsäkra sjukhusbyggnader (MSB, 2021) samt i investeringsprogrammet Sjukvårdens säkerhet i kris och krig (SSIK) som förvaltas av Socialstyrelsen.

6.4.5 Beslut om inrättande av skyddade utrymmen

Som beskrivits ovan anser Region Östergötland att regionernas vårdfastigheter i första hand behöver användas för att bedriva vård. Ska dessa finnas med i skyddsrumregistret, bör de därför särskilt märkas som utrymme för vård.

6.10 Ansvarsfördelningen i fråga om skyddsrum och skyddade utrymmen samt därmed sammanhängande frågor

Även gällande skyddsrum anser Region Östergötland att de i första hand behöver användas för att bedriva vård eller skydda personal som bidrar till att upprätthålla vård. Det kräver i så fall en förändring i nuvarande och föreslagen lagstiftning.

Avseende kostnader för skyddsrum föreslås Länsstyrelserna ansvara för beslut om ersättning om det avser underhåll och MSB vid nybyggnation. Region Östergötland funderar dock över om det för regionerna, i det fall

¹ Motståndskraft - Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66)

2023-03-20

Dnr: RÖ 2023–122

Försvarsdepartementet

skyddsrum för vård regleras särskilt, skulle förenkla om investeringsprogrammet SSIK var gällande även i detta avseende för att ha en tydlig process för robusthetsförbättrande åtgärder avseende vårdfastigheter.

Det bör även övervägas om krav ska införas på skyddade utrymmen eller skyddsrum för vård vid nybyggnation av sjukvårdsinrättningar så som sjukhus, vårdcentraler och vårdcentrum (med vårdplatser).

Avseende iordningställande och drift av regionernas skyddsrum och skyddade utrymmen kan detta uppdrag antagligen genomföras primärt genom egen krigsplacerad personal.

8.2.4 Kommuner och länsstyrelser ska ansvara för framtagandet av planering för utrymning och efterföljande inkvartering vid höjd beredskap

Region Östergötland styrker utredningens förslag om att regionerna involveras i planeringsarbetet avseende utrymning och inkvartering vid höjd beredskap. Utredningen har inte omfattat evakuering av vårdinrättningar, men beskriver att framför allt evakuering av sjukhus är en komplex och svår uppgift vilket Region Östergötland håller med om.

Evakuering av sjukhus kräver en nationell organisation med transportresurser och mottagande sjukhus på andra orter samt en samordnande funktion för fördelning av patienter och transporter. Socialstyrelsens rapport Förstärkning av nationell förmåga vid masskadehändelser (2022) innehåller en nationell masskadeplan. Planen är inte implementerad, prövad eller övad men skulle potentiellt kunna användas även när en region har behov av att evakuera. Dock kvarstår en del att utreda exempelvis kring transportsamordning och medföljning av personal från en region till en annan vid evakuering så frågan om evakuering av sjukhus bör utredas vidare av förslagsvis Socialstyrelsen.

10.2 En statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst ska förstärka skyddet av civilbefolkningen vid ett väpnat angrepp

Region Östergötland ser positivt på åtgärder för att landet ska klara genomförandet av räddningstjänst och särskilda uppgifter under höjd beredskap enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). För regionens uppdrag avseende hälso- och sjukvård är det särskilt viktigt med en samplanering mellan kommunal räddningstjänst och regioner avseende LSO 8 kap. 2 § ”åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade”. Region Östergötland känner därför viss tveksamhet kring att civilpliktig personell förstärkningsresurs för räddningstjänst ska vara statlig, då

2023-03-20

Dnr: RÖ 2023–122

Försvarsdepartementet

planeringsamverkan samt övning och utbildning behöver ske lokalt och regionalt.

10.10 Grundläggande uppgifter för frivilliga i skyddet av civilbefolkningen

Region Östergötland håller med om att sjukvården kommer behöva stöd från olika delar av civilsamhället vid händelse av väpnat angrepp mot Sverige. Utredningen fördjupar sig inte i området sjukvård men nämner områden som sjuktransporter och första hjälpen som områden där frivilliga kan ha en avgörande roll. Region Östergötland anser att vidare utredning behövs kring personellt stöd till sjukvården i händelse av krig.

11 Konsekvensanalys

Region Östergötland förutsätter att staten ger finansiering till kommuner och regioner för de uppgifter som kan tillkomma i enlighet med denna utredning, dvs. att den kommunala finansieringsprincipen tillämpas fullt ut.

Marie Morell
Regionstyrelsens ordförande

Karl Landegren
Tillförordnad regiondirektör